

EUROPEAN
COMMISSION

Community Research

Bruselj, 30. januar 2004

Novice

Zapravljanje talentov: položaj znanstvenic v vzhodno evropskih državah

Evropski komisar za raziskovanje Philippe Busquin je danes sprejel novo poročilo o položaju znanstvenic v srednjih in vzhodno evropskih ter baltiških državah. V poročilu je omenjen podatek, da na področju znanosti v centralno in vzhodno evropskih državah in baltiških državah (države *Enwise*¹) ženske predstavljajo 38% delovne sile, vendar pa ta statistika skriva v sebi žalostno resnico: veliki delež znanstvenic je zaposlenih na področjih, kjer so stroški za raziskave in razvoj najnižji. Neustrezna sredstva in oporečna infrastruktura ovirata razvoj cele generacije obetavnih znanstvenic in znanstvenikov. Moški imajo kar trikrat večje možnosti za pridobivanje visokih akademskih položajev kot ženske. Vendar pa ima ta precej žalostna slika tudi svojo svetlo plat: velik delež znanstvenic iz držav Enwise sodeluje v Okvirnem programu Evropske unije. Evropska komisija vidi to dejstvo kot nekaj pozitivnega, saj je Okvirni program strateško sredstvo, s katerim omogoča razvoj raziskovalnih kapacitet ter sodelovanje znanstvenic v raziskovanju.

»Ko gre za znanstvenice iz post-komunističnih držav kandidatke, je možnost človeških virov izjemno dragocena pridobitev za Evropski raziskovalni prostor«, meni Evropski komisar za znanost Philippe Busquin. »Poročilo Enwise potrjuje, da bi bilo lahko znanje znanstvenic veliko bolj izkoriščeno. Potrebni je še več ukrepov za dodatno uveljavljanje žensk v znanosti na širšem področju Evrope. Poleg tega je znanstvenicam iz držav Enwise potrebno zagotoviti možnosti za sodelovanje v Evropskem raziskovalnem prostoru.«

Najpomembnejše ugotovitve poročila, ki ga je pripravila strokovna skupina Enwise (Enwise Expert Group) pod vodstvom predsednice estonskega parlamenta, profesor Ene Ergma, so:

Družbene tranzicije

Poročilo Enwise je pokazalo, da današnje stanje uveljavitve žensk na področju znanosti izhaja iz različnih dinamik: enake priložnosti za ženske, enakopravnost in tranzicije znanstvenih sistemov. V pred-komunističnem obdobju, so imele ženske v teh državah dostop do izobrazbe in politične pravice, v čemer so prekašale države zahodne Evrope. V obdobju komunizma je enakopravnost spolov izhajala iz splošne enakopravnosti in se zato spolov ni posebej upoštevalo. Politika razvoja znanosti v komunističnih državah je bila usmerjena na razvoj obrambe in ustanavljanje smotrne socialistične družbe. Prehod na tržno gospodarstvo

¹ Enwise pomeni "Enlarge women in science to the East" (Več žensk na področju znanosti na Vzhodu) in vključuje Bolgarijo, Republiko Češko, Estonijo, Madžarsko, Latvijo, Litvo, Poljsko, Romunijo, Slovaško ter Slovenijo.

je sprožil dramatične spremembe na področju znanosti in ob izgubi že omenjene smotrnosti, znanost še vedno išče svoj novi "raison d'être" (razlog obstoja). Pri takšnih spremembah je položaj žensk v kvantitativnem merilu relativno dober, kar pa ne moremo trditi za kvalitativno plat.

Znanstvenice so aktivne predvsem na področjih, kjer ni denarja za raziskave in razvoj

Poročilo kaže, da celo v državah s precej izenačenim številom znanstvenikov in znanstvenic, obstaja neenakopravna razporeditev zaposlovanja na različnih oddelkih za raziskave in razvoj ter znanstvenih področjih, s čimer so znanstvenice kot 'rezervni' človeški viri izločene iz konkurenčnih sistemov za raziskave in razvoj z zagotovljenimi visokimi finančnimi sredstvi ter sprejete v sisteme z nizkimi proračuni. V zemljepisnem merilu je delež žensk na področju znanosti večji v državah z manjšim številom znanstvenih kadrov ter nižjimi stroški za raziskave in razvoj per capita (to velja za baltiške države ter Bolgarijo in Romunijo). Te ugotovitve so pokazale, da mora biti izziv enakopravnosti spolov v znanstvenem raziskovanju vzporeden temu za povečevanje raziskovalnih zmogljivosti. Enakopravnost spolov mora biti sestavni del načrtovanja pospešenega razvoja znanosti v državah Enwise.

Poročilo pa vsebuje tudi zelo zgovorne podatke o trenutnem položaju znanstvenic v državah Enwise. Zastopanost žensk na visokih položajih v akademijah znanosti in na univerzah je še vedno premajhna. Ženske predstavljajo večinski del učnega osebja (54%), vendar so razporejene na nižja delovna mesta. Poleg tega ima moški kar trikrat večjo možnost za dodelitev visokega akademskega položaja kot ženska, kljub dejstvu, da je delež žensk med osebjem univerze podobna deležu med znanstvenimi delavci.

Strategija mlade generacije

Poročilo posveča pozornost tudi tipičnim dilemam mlade generacije znanstvenikov. Čeprav imajo sposobnost za uveljavljanje znanstvene kariere, njihov razvoj v priznane znanstvenike, med rojevanjem in vzgajanjem otrok, preprečujejo družbeni in gospodarski dejavniki ter ustroj znanstvenega sistema.

Evropski Raziskovalni Okvirni program kot nova priložnost

Komisija z veseljem sprejema dejstvo, da so se znanstvenice iz držav Enwise odločile za sodelovanje v Okvirnem programu. Med izvajanjem petega Okvirnega programa, so 34% vseh udeleženi ocenjevalcev iz držav Enwise predstavljale ženske, medtem ko je bil isti delež za EU-15 le 22%. Za tekoči šesti Okvirni program se pričakuje, da bo število še večje. Okvirni program je strateški vzvod za okrepitev znanstvenega dela v državah Enwise. Z podpiranjem udeležbe žensk v Okvirnem programu, želi Evropska komisija izboljšati vlogo žensk v raziskovanju in obenem izpopolniti zmogljivosti znanstvenih sistemov, saj bi s tem zagotovila novim državam članicam, da v kar največji možni meri prispevajo k Evropskemu raziskovalnemu prostoru.

Obvestilo urednikom:

celotno poročilo lahko najdete na:

http://europa.eu.int/comm/research/science-society/highlights_en.html

in

http://europa.eu.int/comm/research/science-society/women/wssi/publications_en.html

Za več **informacij**, prosimo, pogledajte naslednje naslove:

Brigitte Degen, Women and Science Unit, Research Directorate-General

Tel.: +32.2.295 67 75, Fax: +32.2.295 82 20, E-mail: brigitte.degen@cec.eu.int

http://europa.eu.int/comm/research/science-society/women/enwise/index_en.html

Medijski kontakti

Boris Kandziora, Predsednik tiskovnega in informacijskega urada, Generalni direktorat za raziskave

Tel.: +32.2.296 96 29, Fax: +32.2.295 82 20, E-mail: boris.kandziora@cec.eu.int

Predstavnik komisarja Busquin-a

Fabio Fabbi, Predstavnik komisarja Busquin-a, Tiskovni urad generalnega direktorata,

Tel + 32.2.296 41 74, Fax: +32.2.295 82 20, E-mail: fabio.fabbi@cec.eu.int

Priloga

Odstotek žensk med znanstveniki, štetje oseb, 2001

Vir: Evropska komisija 2003

Izjeme glede referenčnega leta: BG, EE, LV (HES+GOV), PL, SI - 2000

Opombe: * FTE kot izjema glede HC

PNP manjka za HU, PL, RO + SK in za države, ki jih vsebuje Enwise-10 povprečno

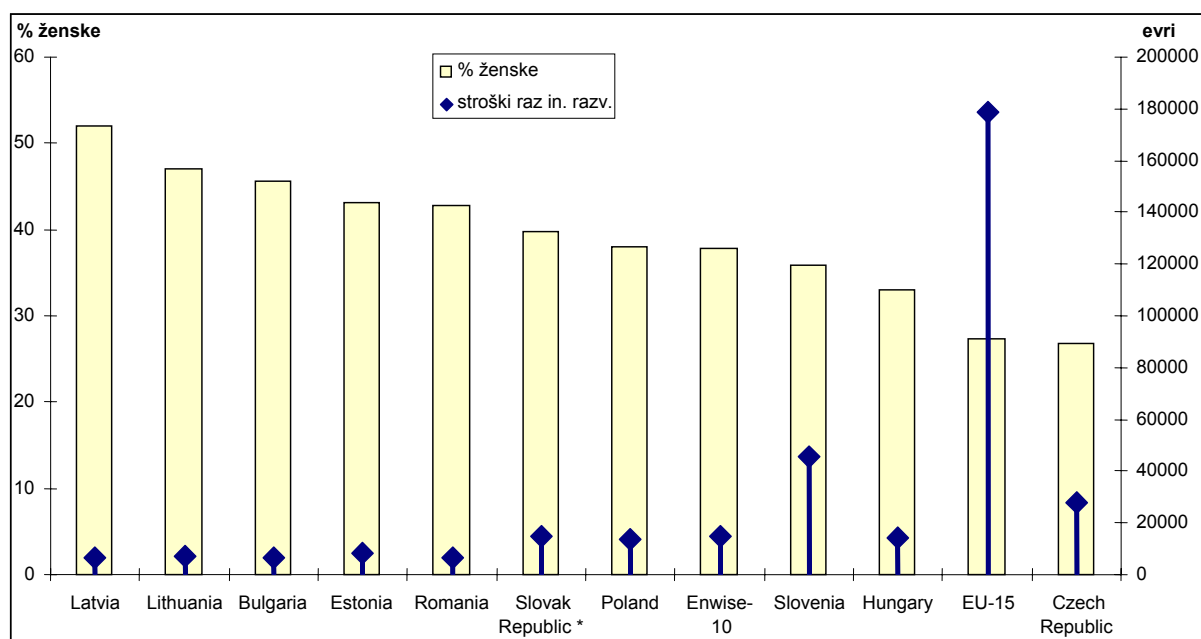
v primerjavi z

stroški za raziskave in razvoj per capita raziskovalcev (ženske + moški kombinirano) letno v evrih, 2001

Viri: Eurostat, S&T statistike, Evropska komisija 2003b

RSE podatki so v Začetnem Štetju za referenčno leto 2001 z izjemo za BG, EE, LV (HES+GOV), PL, SI: 2000

Podatki o stroških za raziskave in razvoj za referenčno leto 2000

*FTE= Ekivalent polnega delovnega časa

*HES= Sektor višje izobrazbe

*GS= Vladni sektor

*HC= štetje oseb